

III
ДС 14974
1938

ЛІВІВ, ЖОВТЕНЬ 1934

ПРОБОЕМ

8

Ціна 10 гр.

Василь Стефаник

СИНИ

Старий Максим волочив яру пшеницю кіньми добрими, молодими. Борони літали по землі як нера. Максим кинув капелюх на ріллю, сорочка розіялася і впала аж на плечі. Хмара курявів зійді борін засипала його сивий череп на голові і на грудях. Він голосував, лютився — а люди з сусідних нив говорили до себе:

— Старий пес — все лютий, але молоді коні ще міцно трамас. Втратив обох спілів і від тобі все кричить і на полі і в селі.

Максим спер коні.

— Старі кости як стара верба, на вогонь добрі, але з кіньми бігати підошого як ноги ногинаються коло коней, а в данцю подаються, то такі ноги найне кажу що варт. Лізь, діду, на піч, пора вже прийшла.

Та він потрас сизою головою попід чорні кінські гриви та кричав даліше:

— Та на піч бриї я ще годен виліти, але піч студена, облуцана, образи на стінах почорніли, а світі дивляться на пусту хату як голодні пси. Стара ціле життя обтикала їх барвінком та васильком та голубій перед ними золотила, аби заскай були, аби хата ясна була, аби діти росли. Та хоч їх благато, а всі вони до нічого, світіці. Синів нема, стару запорпав в землю а ви боги мусите вібачити за барвінок, було лішнє їдати... А ну звіздочолий, поки нам Бог назначив берімся, бриї, до цієї землі.

І ходили вони з одного кінця ниви па другий затулені курявою а борони кусали землю, таркотіли, роздранували її, аби зернові вчинити мягке ложе.

— До ренти обезсанений приляг до землі і лежав довго мовчаки а потім лагідно розказував:

— Посадінний раз прийшов Андрій, він був у мене вчений. Тату, каже, тепер їдемо воювати за Україну. — За яку Україну? — А він підйомив шаблею труду землі тай каже: Оце Україна, а тут — справив шаблею у труди — отут ти проїдеш, землю нашу ідем від ворога відбрати. Дайте мені, каже, біду сорочку, дайте чистої води, аби обмився, тай бувайте здорові. — Як та його шабля блеснула тай мене заслінила. Сину, кажу, та с ще в мене менший від тебе, Іван, бери й його на це діло; як дужий, наї вас обох закопаю у цю нашу землю, аби воріг з цего коріння й не віторгав у свій бік. — Добре, каже, тату підемо оба. — Та як є стара втула, то я відразу видів, що смерть обвилася коло неї білим рантухом...

А рано вони оба виходили, і стара сперлася на ворота та не говорила, але так залежка дзвінілась, як з неба. А як я їх скідав на холі, том сказав: — Андрію, Іване, візде не йдіть, за мене пам'ятайте, бо я сам, ваша мама па воротах умрала...

До самого вечора Максим волин коні юїв та не кричав уже, геть замовк. Діти, що віній глядали, люди, що підгумами вонирів него завонили, злізу не підкорялися його. Заживший гризункою, обдергтий, привій, які пінакль западається в землю.

Не в нашему звичаю і зовсім не є присміно повторювати на сторінках нашого органу в третій заклики від адміністрації й пригадувати ними нашим читачам їх зобов'язання супроти нашого видавництва й обов'язки супроти націоналістичної преси. Наше видавництво не є підприємством збивання зиску. Ми певні, що й наші читачі й прихильники це розуміють. І здивим було б ім це пригадувати, якби не ті нераз ізвинчайно тяжкі умови, серед яких доводиться нам працювати, серед яких появляється націоналістична преса, в яких виходять на світ, а часто й побачити його не можуть наші видання.

Створити сильну матеріальну основу для націоналістичних видань — мусить стати головним кличем осінньої пресової кампанії наших читачів й однодумців.

Вирівняти в якнайкоротшому часі всі залегlostі за передплату й кольортажу наших видань є першим кроком в тому напрямі. На будуче не може бути жодного довжника який би обтяжував видавничі фонди націоналістичної преси.

Пригадуємо кольорттерам „Пробоем“, що повинні вирівнювати свої рахунки найдальше до одного місяця. В противному випадку не одержуватимуть до кольортажі чергового числа, ті ж, що кольортують 30 примірників не мотимуть користати з призначеної для них нагороди — безплатного одержування „Вістей“.

Другою передумовою забезпечення видавничих фондів націоналістичній пресі і її розвбудови є якнайширше розгорнуті кампанії за приеднуванням ЯКНАЙБІЛЬШОЇ СКІЛЬКОСТИ СТАЛИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ „ПРОБОЕМ“, які прислали б ЗРАЗУ ПІВРІЧНУ АБО РІЧНУ ПЕРЕДПЛАТУ.

Сподіємося й віримо, що всі наші читачі й однодумці постараються з усіх сил виконувати наші вимоги розуміючи і значення нашої власної преси й умовини в яких вона находитися.

УПРАВА ВИДАВНИЦТВА „ТЕРЕМ“ КООПЕРАТИВА З ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ УДИЛАМИ.

Нашим вечором, як необходні корови та коні та подій віні. Максим уважав до хати:

— Такісіто геть затихла, замертвіла, якби в тебе хто пік ухав...

Від зари кулему, убрали білу сорочку, повечеряв і затих. Потім привіз до землі і молився.

— А ти Мати Божа, будь моїм газдинею; ти і своїм сином посередині, а коло тебе Андрій та Іван по боках.... Ти дала сина одного, а я двох.

Василь Щербина

ЗУСТРІЧ

До камери закордонців Остапчука переведено за кару.

Там самі „кулаки”, втікачі з „раю”, силувані виколупки українського чорнозему.

Піс сотні їх, а камера скуча на місце — один на одному сидять, віконце блимає маленькою сірою плямою, сперезане відовж і впоперек гиржавими залізними шпугами. За ними — захід з сонцем, із хмарами, з пружним осіннім вітром.

Остапчук борсався поміж жертвами найбільшої в історії прадо краю болю — мертвий язик. Зачовгані обличчя, довбані очі, рубані вди. — Скільки їх тут голодних, порослих гиржою, куснів од краю сокирою щелепи, усмішки нема. Вмерла вона разом з Богом, хлібом і сонцем. Згоріло все. Прийшло на лють, на звірячі погляди.

— Скільки вам дядьку?

— Чогооо?

— Років скільки?

— Сорок і п'ять — грубо й уризно.

— А голова чого срібна?

Тільки рукою махнув. Мовчить дубовою мовчанкою.

— На війні були?

Підняв лізицю, на ній заміськ пальців кілька обгризків, величного зовсім немає.

— Розумію — кивнув головою Остапчук і хотів відійти.

— Був, був, братку.., нагло озвався сивий. „Отдільонним” прошив кров.., і замовк.

Вперті не люди, знищенні. Не буде з них гаразду. Юнак пережив це болюче.

Та одиско вечора ввалили до камери ще один людський кусень. На тілі рештки затовданого ганчіря, на ногах шмаття пошарпаної шкіри.

— Засороз братва! — пробував молодечитися, але одразу попротягував до приці, присів. Почав визводити ноги. На них зовсім обгризена шкіра. Сотні кілометрів живим м'ясом ступар. Розмотав шмат збагаченою онучі, показалася черна кров. Дали йому води.

— Обмий!

Остапчук допоміг мити.

— Звідки брате?

Той різнуз поглядом, чи варто, мовляв, відповідати і вирішив.

— З Херсонщини.

— Відволеній?

— Ех, не три так, щемить дуже!

Після того геть спав 12 годин. Здавалося не пробудиться. Але другого чергачо нудного дня, який заливав дощем сіру гротопану відому на стіні та знищував щербатим вітром, геть пробудився. Остапчук віддав йому страну. Згів і ожиз. Зявлюється слово, а за ним Грюдин. Слово за словом і зложили розмову.

Винявся — комсомолець. Остапчук робить великі очі, „Авантуріст будівництва”, „перші ударники”, „гордість батьківщини соціалізму”.

— Шім тиши п'ятьсот вінчеслили нас — сказав. Набиле Допри, герой из Панів. Я вікрався три рази. Збруч переплив під кульками. Пережив, подіяна сьогодні все переживе.

— І він відійшов від Остапчука.

— І чо? Ех, рате, прийде час і покажемо занço? О скажемо!

Он станичного кустричка звернувся в очі прибузого. Зрештою було в них щось одне — те саме вперте, закляте, жорстоке.

того часу Остапчук не боявся за Схід. Довгими сірими дніми, стиснути вони вже вдають по камері. Обидва різні, молоді, оба божевільно віддани. Жід рівний і певний. Ноги гостя в рабах, але як рані можуть зувишти цей мозолечний хі!

Закріплюючи свою національну владу на східно-українських землях та, запираючи до боротьби з українським самостійницьким рухом КП(б)У („Ком. партію большевиків України”) — Москва підібала й проте, щоб наложить свою руку й на західно-українські землі. Тут повстало з й раніше друга й прислужниця т. за КПЗУ („Ком. Партия Західної України”), що й поставило завданням теж іншо інше, як розкладати „ут українське національне життя, та ширіннім „клас. вої” свідомості присипати національну чуйність українських міс. Довгий час, коли Москва у захваті своєї сили розраховувала так дуже на те, щоб якнайбільше розширити престіж своєго імперіалізму при помочі „насаджування” пролетарської революції — КПЗУ мало ще й інше завдання. І тоді Й гаслом було „самовизначення ЗУ аж до прилучення до ССР”. Та востаннє, коли підміновано унутрі, большевицька Росія рішила здати свої позиції та фронті боротьби з „европейською буржуазією” і звернути все своє вістря на те, щоб якнайдовше вдергатися на завойованих сопою землях — змінилося дещо і в КПЗУ. Ясно проглошуючи сьогодні найбільшою небезпекою для себе український націоналізм, Москва рішила передати частину своєї ролі в боротьбі з українським націоналізмом виразників другого „пролетарського” імперіалізму, що має й свій національний інтерес в тому, КПЗУ цілковито підпорядковано КПП (Ком. Партиї Польщі) і зідано виключним Й директивам. І так КП(б)У, перейшовши недавно ще одну групову „чистку”, дістало „ударне завдання боротьбу з українським націоналізмом” так (як читаємо в органі КПЗУ „Наша Правда”) „Одновленій КППартією Центр. Комітет КПЗУ” дістав „ударне завдання переходу до широкого контраступу проти укр. націоналізму”. Щоб улегти боротьбу з українським націоналізмом КПЗУ дістало тепер інструкції: „підривати масову базу українського націоналізму — доказати, що тільки КПП і тільки вона одна веде правдиву нацвільну (!) боротьбу”, що „лише партія польського пролетаріату, лише Комуністична Партия Польщі є єдиною партією, що веде боротьбу за національне визволення Західної України”. Рівночасно з тим змінено КПЗУ Й чолове гасло з „самовизначення ЗУ аж до відірвання від Польщі”.

Москва здала КПЗУ в „певні руки“. Як бачимо КПП теж усімається ролю, яку відіграли свого часу московські большевики супроти „працюючих” поневолених їхньою царською імперією народів. „І як московські большевики — цитуємо з 30. ч. „Вістей” — різними способами, від українізації до останнього перенесення столиці „УССР” до „Золотоверхого Києва”, так і КПП з однієї сторони, приираючи на себе шати, керівника українською нацвільною боротьбою” з другого боку, стоялиючи КПЗУ ударне завдання: боротьбу з українським націоналізмом намагається через інші наложить свої імперіалістичні сіті на українські народні

маси. КПП, маючи до своєї розпорядимости КПЗУ, вже сьогодні збирається відіграти у своїй боротьбі за владу в сучасних межах Польщі таку саму ролю, яку у своїй пролетарській революції відогралі в царській Росії московські большевики, всіми способами, придергуючи при собі українські землі. Апетит є різний. Але що КПЗУ вловіні зідано станула на службу і цьому другого у сусідському пролетарському імперіалізму та залишивши в спокою капіталізм і буржуазію все своє вістря звернуло, саме в сторону того, що загрожує й імперіалістичним плянам КПП-івських Постищевих — це ясне й зрозуміле". Ясне й зрозуміле і те, чому сьогодні в обіжниках КПЗУ ще більше як досі ламенту про „глибину внутрішньопартійної кризи”, „погубний стан більшості партійних ланок”, „упадок більшовицької чуйності цілого керівництва”, недовіра до польських робітників” „антисемітизм”, „затримання перспектив пролетарської революції”, „грізні об'яви опортуністичного розкладу”, „невіру в сили КПЗУ як самостійного „чика” про „все більшу скількість членів, які улягають націоналістичній ідеології, або взагалі покидають ряди партії”, про „агентів українського націоналізму, що пролізли в ряди партії”.

Хто ж є ці агенти українського націоналізму? Це ті ще вчораши комуни, що були готові за „комуну” життя своє віддати, але під умовою, що в ній буде вільно розвиватися під кожним оглядом український народ. Але коли большевізм зіткнувся з українським націоналізмом крок за кроком спадала з нього полуда борця за „національне звільнення”. Виявилося тоді, що большевізм бореться тільки за зміну форми поневолення. Вони побачили, що пролетаріят пануючого народу бореться із своєю буржуазією за те, хто з них має гнобити й гизувати поневолений народ, тільки за ці зміни з грабунку поневоленого народу, якими до тепер живилася виключно буржуазія гнобительського народу, даючи своєму пролетаріатові тільки мізерні відсотки з цього грабунку. І тому вони порвали з агентурою імперіалізму пролетаріату пануючого народу і стали на одиночко празильний шлях українського націоналізму, або підпали під його вплив. І чим дужче ростиме наша боротьба з большевізмом, тим чіткіше позначатиметься його розпад на дві частини. Одна, усвідомивши собі прислужницьку роль большевізму повернеться вороже проти нього, другу — запоранців — покличе на суд тільки гів народу.

Наш отвертий наступ на большевицькі позиції на ЗУЗ відкинув агентів московського КПП-івського імперіалізму з багатьох позицій, які вони донедавна займали. Ті добуті позиції доказують, що ми правильно розуміємо большевицьке питання. Іде тільки про те, щоб ще більше збільшити розмах молота українського націоналізму, яким він б'є по головах большевицьких націонал-радянців та баламутів нашої суспільності. Тільки не дужче розширити спасення залишо і не мініш натиснути ним останні гнізда зарязи.

Юрій Гордієвський

ХОЛОДНИЙ ЯР

Під таким наголовком з'явилася книжка Гордієвського, одного з учасників повстанчих акцій українського словесства проти московського большевицького наладу на Україні. На цьому місці передруковуємо два уривки з цієї книжки.

По чотирьох кілометрах дорога разходитьсь. Вправо віходить дорога ріжкам.

— Оце я хотів тобі показати. Такого чудернацького стовпа давно нема в світі другого.

Ніж індієць. На обрізаному, моладенькому венку пасливо через борій тринадцять людських черепів, які виширивши вперед зуби, творять прописаний стовп. До чола верхнього черепа прибита табличка з написом: „Володіння Холодного Яру. Пройдіть чекістом суворо заборонений”. Чому ж здається, що ескіз таки сміються над цим жартом?

— Оцих сім верхніх, більших, що — штаб ударної групи Бобринської Чеки, на чолі з уновинованим Станіславом — латишем, а цих нижчих не знаю.

— Де вони їх набрали?

— Чи мало їх тут по лісах відляється?.. В минулому році знесли так обидували трупами, що перестали курбі красти по хуторах... Отак, по людяхи подумаш — жаль людей... Але що зробиш!.. Слово „боротьба” і слово „жаль” — взаємно виключають одне і друге... І ще прийдеться „лісниць подувати”, якщо пам'я не погодують...

Звертаємо в ліс і їдемо без дороги, то спускається в яру то підімається. Через деякий час вийдіємо на край гаючочного ару. Два не відьоши лижі пригнізжий схід, відкритий лісом і заглібленнями.

— Оце тобі Холодний Яр...

Ідемо вздовж східу. Поглядаю в яр, і мої думки кипородій біжуть до Шевченкового:

„У яр колись сходилися, — Мов із хреста знаті, — батько з сином і брат з братом, — радилися, одностайно стати — на горога дужаво...”

Був він якісь понуро-величний... Якось однічко таємно, сумою долі України застигла в його диких рисах... Чомусь згадавсь вищарені зуби черепів і табличка „Володіння Холодного Яру”... Могутимо пізнього паддари, який віки назад усміхався і зараз усміхається смертю і болотом, як не знає жалю...

* * *

Деякий час ми оба сиділи мовчаки, вточнивши очі в яру, якому пародія фантазія приписувала таку ролю в мирілім. Взагалі ця місцевість — світ місця для українця. Тут зроджувалася козаччина... Недалеко, ов за тією лісом, ображено Хмельницького і сповита обставинами часу — родився Хмельницьчина... Тут почалася і тут скінчилася, побувавши аж на Поділлі, — Коліївщина, і батько Максим перебув деякий час як чернець у цьому монастирі. Існує його Мельхіседек, гарячо помолившись, благословив іжкі і шаблі на продукти рік людських сліз і крові, винної і невинної, во ім'я — Волі. Поневолені, з парської ласки, селянства, — тут було пайкоротче в усіх Україні і Чурунівські „малорос” не завжди гнув покірно шию. Яких два десятки літ назад селані тут подавав у почій свій „вільний голос” на виборах гетьмана України і за старий козацький могилі, поклавши руку на старовинну козацьку шаблю — давав клітчу не зрадити і додержати таємниці.

Задуму нагло перервала коротка пізка стрілів з кулемета. Я зірвався, присвічачися до того, що стріли означають ворожий напад, але Чорната петагнув мене за рукав черкески:

— Сідай... Не Левадий виправляється, маєть з Люїса вороні б'є в ліс... Піканий тві... Граматиця добре не зіяс, але нема кулемета, якого механізму він не зіяс би як свої пальці... Для віного кулемет — все. Шоди захочавши так коло дівчини не припадає, як він коло своїх Колтів і Максимів. Невеличкий собі, худощавий хлопець, але сила духа в нім — ведітеська... Знаєш, він же у Кончура був начальником кулеметів... Любить хлопець Україну, побірив у „чорвону правду” і пішов боюти її під червоною прапором. Не б'є Холодноирець удав від меткої куді з його кулемета... Але вони перекохалися, що бореться для Москви проти своєї ж батьківщини — він из плече своего Люїса і притиснув до нас. Сидимо раз у Чурунівки увечорі, коли заходить.. Поставив кулемета в бут і підходить до столу:

— Я — Левадий. Ви мене знаєте — бо я з вами бівся. Аж тепер я зрозумів, що мої кулі летіли не туди, куди потрібно. Можете мене застрілити, — це ваше право, — але, коли хочете, і вісімнадцять кулеметів, які маю заховані по телах і хуторах — в вашим розпорядженням.

Зпочатку не дуже допірли, зигчано, але потім перекохався, що хлопець

прийшов із щирим серцем. Тепер у нас кулеметами завправляє. Дав звільника своїх, а решту, каже, дам тобі, як треба буде. В його у своїх людях під "пропали" зброй, яку ю своїми хлопцями позахоплювали у Польщі і Австро-Угорщині. І дуже обережно. Още недавно Балак десь під Чорній ліс, привів під два польські міномети і зілом скрив мін, — треба буде — каже — дістанило що навчився стріляти, і то як стріляє!

Важко однією рукою піднімати ручного кулемета, так він знає з цього „кохух”, випускав радіатор, опинував, де можна залишити тіла, щоб тіла не попинчали механізму і люфи, а не зміняє на револьвер, або карабін. І цей „обслубаний” кулемет у його працює „як новий годинник”, і аву руку виробить що кінціна, як у другого під разом...

Якось отаман каже йому: „Лінов би ти, Левадний, коли учитель до Субботова. У тебе там родичі, знають тебе там добре, — агтнув би людей проти Кондура”.

А Левадний: „Я, отамане, як треба буде для добра України — усьє Субботів разом з усіма своїми родичами з кулемета вистрілю, а агтувати некай хто інший іде. Не вмію”.

І зважди він спокійний, зриноважений. Ніколи нікого не образить. Та...

Був у Мельниках селянин, що перед війною у погіді в Петербурзі служив. А через те і вважав, що він у самій війстарниці і пайрозумінній. Наштеська само-гону і задирається з усіми. Ви — каже — „хахах неизображені!” Нікії Угадину видумали, а ви й собі за німцами! От повернеться на престол цар-батькоша — він вам покаже Україну!

Одного разу Левадний, перед гуртом селян оповідав про Хмельниччину, а той п'яний підскочив і почав: Ти каже, — що народ у „заблужденіс” вводили крамоли всякої навчасці! Бондашка Хмельницькій „верноноданий белого царя” був, а ви бунтовщики, на підбенінцю вас усіх треба!

Коли Левадний зауважив йому, щоб пішов проспатися краще, — той підскочив і вдарив його по лиці... Левадний мовчики зівав з плеча свого „Люїса” і висадив в цього цілій диск набой.

Зібрається громадський суд. Прийшов на сход і Левадний з своїм кулеметом. На вимогу сільського отамана, віддав йому „Люїса” і став спокійно чекати вироку. Злочинців в наших селах карають лише шомполом або кулею. Громада погомонила, погомонила, — і постановила: хочеш горілку пити — пий, а часті України і другого не зневажай. Левадний кай не підлягає.

Чи багато зможе українців так чегус на образу своєї національної часті? От ти служив між кавказцями... Чи тебе прийшли коли в голову знані жити гордість чи національний звичай півлідного тобі козака? Московські кадрові старшини залишки били „морду” жовнірові москалеві, українці, полякові, — але чи хтось із них відважився вдарити чеченця або кабардинця? — Ніколи! Бо знає наперед, що той відповість на це вдаром кинджала, не турбуючися, що завтра за це його розстріляють.

Шістдесят років тягнулася нещадна війна між могутньою московською імперією і горсточками кавказьких горців, але й переможені, вони гордо с ногами від своїх гір на переможців, як на щось нижче від себе й не спинили їм прислужуватися.

Москва не брала з них податків, не брала до війська, — була задоволена, що вони не відновлюють боротьби.

Часом голодний і обідравий кавказець за жадін скарби не віддавав і не пропдавав традіційських кинджалів та шаблі й у цьому був усьє секрет пошани до нього. Племена, які налічували зараді кількасот тисяч людей, — примушували переможного ворога шанувати свої звичаї, мову, релігію, — а коли б кабардинців чи хевсурів було сорок мільйонів — то повір мені, Москва із своїми шістдесяти мільйонами — в решеті б у них танцювала!

А полюбуйся нашим нашадком великих прадідів, що потрясали колись мурами Царгороду! Навіть у свому бойовому гімні, він називає ворогів не інакше, як ласкаво „воріженцями”, які мають від чогось згинути, як роса на сонці, бо він сам задобрий і залізивий, щоб розбити їм голови.

К чорту наш український сентименталізм. Нам потрібний пав'ячий хвіст, а вовчі зуби. Бо коли ми їх не будемо мати і не заставимо наших „пrijателів” шанувати їх — Україна ніколи не буде щасливою.

Я християнин і вірю в Бога, але я не згоджуєсь з Христовим заповітом підставити праву шоку, як тобі приліпляти ляша по лівій. Така засада для українців погубна, бо маємо таких добрих сусідів, що будуть бити люді візле й соромно їм ніколи не стане, бо б'ють вони не для розваги, а тому, що їм потрібні багацтва нашого краю.

Багато мені не подобається з того, як ми взялися до справи...

Хочець, я тобі дам почитати останні книжечки Леніна, про тактику боротьби й організації влади. Я б усіх наших міністрів засадив на підлітну лавку вичити (продовження на стор. 6).

З нагоди Сокільських Зборів

(1) Так істерпяче очікувані десим нараджаними загальними збори „Сокола”, відбулися нарешті в дні 14. жовтня ц. р. Використовуючи хвилину, скликано її зручно підготовленою їх та, щоб з цією повістю „ухвалили довіря” людям, які во ім’я своїх рібських „бемолік” і, так „непереможних” для українських оркестр „16 тактів”, самі спровокували собі рішучий і залишений політичний від низового сокільства на останньому здвигі. Не будемо на цьому місці зупинятися над перебігом цих зборів. Над тим, як сокільська старшина лічимо, складаючи мандат до розпорядимости сокільства, рівночасно змоблізувала на збори поверх 60 біля 60-літніх „ветеранів” із те, щоб з місця забезпечити собі „аліява” признання. Ан над тим, як заступник голови „Сокола”, людина, яка з подиву гдін патом розпиналася над „злочином ломання всякої дисципліни” та виславляла військові чесноти — сама уважала за відповідне поступити не як вояк, а як розгітеризана жінка, щоб опіля на зборах стати в шаті „стороннього” та врешті назад принести добровільно зревчений пост. І то тоді, коли добре знов, що дістає його не від тих, що в обличчі їх чину зриється його, а від людей, що й досі ще віддають повітрям „австрійського” Сокола. Не будемо на цьому місці характеризувати їїє змоблізованої „публики”, чи то пак, того „здорового, холодного розуму”, що з напервою карткою в руках прийшов „побіджати” „роздніздану анархію” і „спасати націю від загибелі”, та спромігся навіть на гучне браво тому, хто — здоровий, подіктований чистою національною душою — виступ сокільства назавжди. Камстюм. Не будемо тут розтрісати і тих багато інших „квіток”, які вложили ці збори в уже й так добре знаний альбом того рутенського світу, що загиваючи на наших очах, так судорожно хоче зіграти свою роль до кінця. Все це речі, що, як і самі ці збори, для справи, яку тут порушуємо, мають далеко другорядне значення.

Основне, що видигнув знаний виступ маси соколів проти потягнень своєї старшини на цьогорічному сокільському здвигі — це справа дисципліни. Ніхто, як ми, розуміємо відданого і беззастережного послуху своєму проводові, ніхто, як ми, е за найстріншою карою за виломлення з під узятого на себе обов’язку слухати. Але ми маємо відзагу отриманої голосною сказати: в дисципліні її дисципліна! С дисципліною, яка бере в свої залізі карби цілу людину, всі й думки, всі пристрасті і все життя аж до віддання його. А є дисципліна, якої влада над людиною має точно означенні границі, поза які вона не сміє переступати, коли хоче, щоб її не ламати. Коли хоче, згідно зі своїми ідеологічними переконаннями, для здійснення якої ідеї вступає до політичної організації, в якій обов’язує перва дисципліна — в якіє зломання цієї дисципліни мусить піти під суд і бути покаране. Тільки в різких кінадках, коли зломання дисципліни зроблене для добра справи в іншому її на добро, вона може бути виправдана, або в нагороджене. Це саме є у війську. Коли ж хтось надається до якогось то-

вариства руцянкового, пожарничого чи якогубудь іншого, де обов’язує ця друга, точно обмежена дисципліна, він мусить в усім, що є в її обов’язку (але тільки в тім!) повинуватися своєї старшині та беззастережно слухати її приказів під загрозою кари. З хвилиною ж, коли б та старшина коли-небудь хотіла надзвіті своєго права наказу до доконання речі, до якої чесні не роботають, він має право не послухати, а коли це вдарє в його національну честь — і зареагувати.

В „Соколі” обов’язує ця друга дисципліна. І тому, коли напр. якийсь начальник сокільського гнізда дає приказ піднести ногу до маршу, щоб обійтися спортивно площе для вивчення порядку — член, якому не схочеться послухати цього наказу, мусить бути вікараний карою, яка йому за це приписана. Коли ж цей самий начальник дастъ приказ членам піднести ногу до маршу, щоб напр. передфілювати перед університетськими чи якимнебудь іншими бійцями, член, який слухнув уважає це не спортивним, а політичним актом, має повне право своєго сокільського начальника не послухати, бо він переступив граници своєї, тільки сокільської, влади. Ніхто не сміє беззаконно використовувати дисципліни членів, обов’язуючої в „Соколі” чи якомунебудь подібному товариству для ведення своєї „окремої політики”, ані послуговуватися здисциплінованими членами, як „наємним військом” своєї „їдеї“. В справах, точно означених сокільською чи якоюнебудь подібною програмою — членів тих установ обов’язує послух, але з хвилиною, коли люди, яким належить послух тільки в цих справах, сягають по політичні чи ідеологічні „я” своїх членів, кожний з них має право відрізати цих людей по пальцях і вказати їм інше місце.

Не одне. Друге, коли в „Соколі”, чи в якінебудь іншій нашій національній інституції, може настути різкий конфлікт — то він коріниться глибоко в сьогоднішній нашій дійсності. В цій дійсності відбуваються величі внутрішні процеси й переміни, зударюються із собою — два світи. Старий, зномоційний, розточений рабською „ідеологією” й із всіми іншими „пересудами” нашого національного занепаду — світ старого життя, загиваючий, але ще так сильно заливлений у себе. І новий, повний віри, повний волі здійснити національну ідею — світ нового життя, нового покоління, що виростає і творить в новій, однією життєвій ідеології нової віри і творчості. Світ, що інакше, не побаськи, розв’язує питання національного будівництва й, опановуючи вже сьогодні керму національного життя, на кожному полі віддає по залишках і „чеснотах” старого світу. В ім’я своєї ідеї він розчищує наші національні життя, розобличує старі фальшиві „авторитети” во ім’я нового, дійсного авторитету, на місці рабської моралі національних калі — встановляє нову національну мораль, помітну мінімуми „цінностями”, змагаючи до дійсних цінностей, валить ідолів во ім’я ідеї. Ней процес глибоко зарисовується на кожній ділянці нашого національного життя. Він часто викликує зудари й „ломання”, які старий світ, що не всні зрозуміти в добі чиєтого побідного походу нового життя, поклалі мову „динархію”, „бунтам”, „безпопільщиною”, „більшевізмом”, „більшізмом” і т. і. спілками, властивими всім, що їм керму життя виривається з рук.

І тут саме й лежить корінь подій на цьогорічному сокільському здвигі в тісні відносини з опортуністичним світ у всіх силах вільміях і породах. Обставини, в яких сьогодні живемо, зобулюють, що деякі пости в наших інших установах опиняються в руках людей ото старого світу. Дімлють цих людей, якщо вони хочуть, щоб функції їхніх установ виправдовували себе якісно національної ідеї — мусить іти строго по лінії всенациональних інтересів і в рамках національної дисципліни, встановленої новою дійсністю. Коли ж, дехто в цих людях не ражується з вимогами нового життя, ведений своєю перестрашеною університетською, чи якоюнебудь іншою „душечкою” чи врешті в підштучі парніх капітулянтських клік, виломлюється звід залишою національної дисципліни і робить свавільне потягнення, що вдаряє в національний інтерес — тоді проти цього вибухає „бунт”. Тоді мусить такі люди аустраїти від належним відпором здорової частини суспільності, дістати науку і скоріше чи пізніше вилетіти з установи, яку своєю деморалізуючою роботою підтримують. І нехай що люди вчиняють не знати який крик, про „ломання послуху” іхнім беззаконівським і шукуніцьким потягненням. Нехай заважають собі на поміч всеї той у басилії та зловливий світ „вокового опортунізму“. Нехай разом з ним як тільки хочуть довго горяють про „анархію“, „бунт“, „загибель нації“, „дих стелу“, „руйну“. Нехай дрібницями заслоняють суть справи, нехай замалюють їх уточнюванням сокільської, чи якоюнебудь іншої подібної дисципліни з дисципліною вишого порядку, нехай створюють, які тільки хочуть вигідні ім „теорії“ на виправдання, що „ всякий бунт мусить бути осуджений. Нехай врешті і покликуються на „незрушим“ демократичні принципи, мовляв, „коли ми зробили свинство, слід було й вам його зробити на наш приказ, а що ж тут на зборах дати нам по носі“. Все це мусить бути надаремне. Бож і як легко добачити в цьому усьому іншому як тільки звичайній страх в обличчі щораз більшого заніку впадів та намагання всім способами не дати викурити себе і своє задухи з донедавна виключних домен. Ми знаємо, як ще сьогодні під видом усіх „руханкових“, „КАУМ-ів“ і „Каменярів“ намагається цей світ положити для себе деякі частину молоді, знаємо і те, куди завела деякі луговики беззастережна дисципліна своєму подіканому тільки до лутових справ „прорів“. Ті, що роблять „бунти“ — роблять їх не для спорту, а для самого бунту. Виступити на кожному кроці і на кожному полі проти розкладового віливу і деморалізованих потягнені опортунізму — велич ім не дисципліною чи вірою, во ім’я якої живуть і творять. Іде тільки про те, щоб ті виступи і зудари, були рішучі, принципові й послідовні без вагань й компромісів допроваджувані до кінця (чого приміром про становище дея-

СОЦІАЛІСТИЧНА ГНИЛЬ

Соціалізм — це фальшивна, створена гнилими душами ідеологія, яка голосить: 1) нема окремих націй — є тільки одно людство, насильно порізане кордонами, які треба знести і встановити одну всесвітню державу, де не було б ні ворожеч ні гніту, 2) те, що світ порізаний границями й існують війни, національна ненависть та народи пануючі і поневолені випливає не з того, що кожна нація хоче жити своїм окремим життям і без огляду на те, чи це комусь подобається чи ні розміститися на цьому світі як найвигідніше а з того, що тепер у світі панує буржуазія, яка задля ліпшої наживи і визиску працюючих робить це, 3) народи не мають пощо між собою ворогувати, тому працюючі усіх країн мусять дружньо об'єднатися до боротьби з теперішнім ладом за здобуття одної братерської міжнародної держави згоди й миру. Голосить він ще й богато інших подібних нежиттєвих і фальшивих „засад“, над якими тут зупинятися не будемо.

Соціалізм свого часу досить був загніздився в деяких народах, головно в їх працюючих верствах, які шукали шляху визволити себе зпід гніту капіталізму. Але, коли вибухла світова війна, коли працюючі одних народів побачили своїх „братьїв“, працюючих других народів із крісами в руках направленими в їхні груди, коли побачили, що сильнішою від усіх видуманих „ідейок“ є ідея своєї нації, переконалися, що вірили в фальшивих богів. Пізнали те, що нема і не може бути мови в житті про „брательство народів“, пізнали й те, що здобути собі соціальну волю, визволення від визиску зможуть не в спілці з працюючими інших народів, які неменш від своєї буржуазії ласі на чуже, а тільки у себе вдома, в своїй власній державі, боротьбою за владу в ній.

Багато народів відчуло дуже болюче на собі заразу соціалізму, яка розточилася і обезбрала деякі їх частину, але мабуть ніде соціалізм не відіграв такої ганебної ролі як в Україні, а головно на східніх її землях, що (продовження на стор. 6—7).

кіх з них небагатьох представників низового сокільства на останніх зборах „Сокола“ скласти не можна).

Сьогоднішня сокільська старшина дістала добру науку. Те, що відбулося на цього-річному сокільському здійсні повинні собі дотягнути всі, кого свербити робити по-такому, подібні до того, що його зробили сокільські апостоли понаднаціональних „бенків“.

іх доописанні деяче між рядами. Нас б'ють без сентиментів... Але, зважи, що добре. І чим більше будуть бити й заштатись — тим краще. Ніодин народ не переживав того, що тепер переживає Україна, але й нікому це так не йшло на користь, як іде українцем. Це перетворить лінійного українського вола в хвилюваного звіра, який вирвавши колись на воду, як побачить, що хтось знову протягне до нього лапу — не буде ждати, поки треба буде оборонитися, а слія буде нападати.

Уяви собі, що було би з нашими єдиними ворогами, як би ход на позиції України була така Холоднояршина?

От я, маленький Андрій Чорнота, можу вдарити зараз у великий монастирський давід і 6—7 найближчих євл., через пару годин дадуть десять тисяч бойовиків, дивізію війська і то війська, яке не знає полоху, яке не має права на далекий відстути, бо залишає ворогові хати і родини. А скільки давала вся Україна на заклик свого уряду?

Коли б ми в цьому році перемогли, з усієї України одні Холодноїрці мали би право сказати: Ми не пустили ворога в свої хати, не годували його своїм хлібом, не давали йому своїх синів на гарматис м'ясо.

Андрій балакав що нині ще довго, але з церкви понеслися тривожні звуки малого дзвоника.....

Соціалістична гміль

були під Москвою. Прийшов ли до нас з цією нашого наїдьшного національного задовіду, коли всесильно із всіх частин нашої землі розпаношилося було рабство, коли ті, що познані були розбурхувати припаваній неволею народ і виводити його на шлях забудування волі — навіть не мріяли про те що й Україні треба бути самостійною державою. Розточена неволею душа цих людей з великим захопленням приняла „Ідею“ соціалізму, бо були це дуже приемані з „Ідеєю“. Тоді, коли треба було розпочинати і розвинувати боротьбу за таку чужу іншій вихованій у неволі душі — самостійну державу земні знаходили, інакше Бога віддану, ідеологію, яка голосила, що неминічої рациї витрачати сила на будуванні нової держави, бо і так небавом зникнуть усі держави і настане рай на землі. Згодом ця ідеологія, посаджена на просикому рабством ґрунті, виродилася у ще „Гарішну“ квітку, як та, якою вона була створена. Вийшло таке, що вірою майже кожного політично думаючого українця стало: не треба боротися за самостійну державу, бо держави видумали „буржуї“, не треба розпочиняти боротьби з московським чи іншим наїдом, бо Україні поневолюють не сусідні народи, а царі, царі й капіталісти, не треба плекати національної свідомості, традицій, ані Ідея національної відр布ності, бо це „шовінізм“, який віддаліз би нахочачий рай братерської згоди між народами, не треба підготовлятися до якотонезуль збройного зりву, бо проливати кров це стригенне нелюдяна річ а „волі здобута таким пізхом мусить викликати рум'янці сорому на лицях тих, що її здобули“ як писалося тоді. Треба натомісъ — пропозідували і робили наші соціялісти — простигнути „широ і по братерськи“ руку всім народам, треба якнайменшими вузлами об'єднатися з соціалістичними і працюючими верствами“ наших найближчих сусідів, „бо ж вони не такі як їхні царі й буржуї, вони ширі і приятелі українського народу і боряться навіть за його волю“, треба тільки помагати їм валити неависний для них царський лад, а коли вони прийдуть до влади не забудуть чайже на певно самі Україні волю, яку тільки скоче і відриваючися від них не буде найменшої потреби, бо тож не царі, кривди не зроблять, зрештою ж іде тільки про те, щоб кожному якнайлішче жилося, а воля мати таки свою окрему державу це „перестарілі буржуазні видумки“ не до лиця „поступовим“ людям.

Так розідала і заколисувала ідеологія соціалізму кілька українських поколінь. Коли ж в 1917. році вибухнула в Росії революція і на її чолі стояли московські соціалісти — українська в своїй подавлюючій більшості соціалістична і „поступова“ інтелігенція дійсно зуміла доховати ім соціалістичної віри. Тоді, коли перед Україною були тільки простигнути руку, щоб взятите, що нераз здобувався сотками, криза-вих літ — українські соціалісти вірії своїй соціалістичній „ідеології“ не відважилися

Самоосвітній Листок

ЗАКЛАДАЙТЕ ГУРТКИ МОЛОДІ!

В попередньому числі на цьому місці ми обширино обговорили те, як вести **САМООСВІТНІ КРУЖКИ**. В цьому числі звертаємо увагу на ще більш важливу справу, на те як організувати й вести **ГУРТКИ МОЛОДІ**.

Заснувати Гурток Молоді і дбати про те, щоб він якнайліпше розвивався — це одна з перших справ активу молоді на місцях.

Гурток Молоді, як уже стверджено в попередньому числі, різиться від Самоосвітнього Кружка тим що: 1) в Самоосвітньому Кружку гуртується кількох, найбільше 10 членів, охочих працювати над піднесенням рівня своєї освіти — в Гуртку Молоді треба змагати до того, щоб приєднати до нього якнайбільшу скількість молоді даного села, 2) ведення праці в Самоосвітньому Кружку й ведення праці в Гуртку Молоді (згляду на сказане під 1) мусить відбуватися парізно; в Самоосвітньому Кружку працюють усі його члени, членство у ньому треба передовсім вести тільки національно-виховну роботу та приучувати змагатися безупинної праці над собою на сходинах і поза ними — в Гуртку Молоді молодь жити суспільно.

Закладати Гуртки Молоді можна при читальнях „Пресвіті“ і „Рідношкільних Кружках“ для цього треба тільки увійти в порозуміння з головою установи, при якій хочеться заложити гурток. Початково організаційна праця; підготовка перших сходин, вибір старшини і проведення перших сходин таке саме як його височання в понередньому числі при обговорюванні Самоосвітнього Кружка. Цілі праці теж мешні більш ті самі, 1) **національне виховчання членів** (витчення історії земледіяння України, основні пророблення українських визвольних змагань 1917.—21. рр., пізнання творчості й значення Т. Шевченка і т. і. 2) **Плекання філіалістичного розуміння життя** (роз'яснення суті нації, міжнаціональних відносин, що вживають сна в житті нації, розуміння боротьби і т. і.) 3) **Політична освіта** (закликомити членів з родами державних і суспільних устроїв та з їхнім розвитком, з соціалізмом, комунізмом, фанізмом і т. і.) та врешті **актуальна політика**, спільнє читання часописів.

Сходини треба скликати бодай раз у тиждень та дбати про те, щоб усі члени точно й постійно знаходилися на них. Кожні сходини треба все наперід планувати відповідним позадомленням. Той хто проводить сходинами згідно з правилами виготовляє на зокрема сходини програму два. Підшукує відповідні національно виготовлені повелі, кірил, уривки із сномінів учасниць визвольних аматорів, ізологичні статті з журналів і часописів, брошюри, підручники, які розмежовують Україну і т. і. На сходинах найбільшу увагу треба звертати на зацікавлення членів. Кожні сходини мусуть чимсь захопити молодь, **чи все мусуть бути живі**. Тому треба збирати на сходини дійсно цікаві речі, а нещість яких призовуваєти пухоміям повелім й уривкам сномінів, а речами, таудишика не переконлювати членів та як слід обяснювати читане, звітувати

зубити він одного краю, аки міг би "образити" іншіх українських "побратимів". Тоді, коли нальмові маси українського народу розлися "за Україну", вони наважилися, що "Вільна Україна" може бути тільки у Вільній Росії". І всікий голос про те, що після відкриттяся від Москви і звернення державу "картали" "шовінізмом", зрада росіян", та злочином супроти "братів росіян", якими треба в згоді і спільно жити. Коли сотні тисяч українського земля, що боролося на російсько-німецькому фронті, відносили кліч "наш фронт у Києві", вони відібрали їм залишатися там в російських склах, бо Україні війська не треба, ані "брать" москалі й вже поневіювати не будуть, ані вояз никого підбивати не збиратиметься. Коли на різних всеукраїнських зборах падали слова про те, що треба негайно проголосити самостійність і зтворити свій фронт з найцирішим обуренням кричачи: Селяни! Проголошення української держави не є в інтересі українських трудових мас, нам треба йти спільно з російськими соціалістами. Це було б наявіть злочином з іншої сторони проголошувати на Україні свій уряд, не спітавши чи цього хотути інші народи, що замежують Україну" і т. п.

Так прогановано цілій 1917-ий рік. Вони соціалістичним ідеям українські соціалісти не тільки не проголошували й не будували української самостійної держави, не тільки не зтворили української армії, але і дали землі відобраний українськими селянством під поетично не хотіли закривати за них діти, доки на не не згадувати московські соціалісти. Коли ж за початку 1918. року українські соціалісти замість відновлення братерських слів міціризи в сторону України свої імперіалістичні зуби, висиланими своїм військом на південь України, виступило боронити тільки кількасот молодих юнаків,

Історія підтвердила українських соціалістів. Недобрити їх догоріють самогли на антизін. Тільки тут на нашому зору є ще засади тому, що закривають своє лідше обличчя, порушаться то тут то там редактори. Вони панік, паніки настрої, підіймальні білети, не залишати сьогодні підніматися під так ненависний ім'я націоналізм ("Каменір"), щоб тільки заманити у свої ганебні сіті чистому молоді та здергати, живіть ще час при житті. Про них є обдуманому часі.

Ставайте сталими передплатниками „Пробоєм”! Шліть річну або піврічну передплату!

з сюжетами нашіх життів і європейською місією. При цьому слідимо треба перенести коротко **голосне читання часописів**, і це слід зробити під час наступальний рок і не тільки та здійснювати це в обласніх змаганнях. На змаганнях національних змагань і річній треба здійснювати **спільні художні Гуртки** в обсязі 1/4 змінної программи міжнародного змагання, що включає передачу частину, а далі перенести програму змагання відповідної. Часто треба зустрічати теж склади гуртків в місцевому морі та оркестри гуртків започатковані змагання для громадян усього села або земель частини земель чи Рівненського Кружка".

Щоб зміцнити південну діяльність гуртків від найбільш молоді, треба зробити у свої **весті згідності** за Гуртком та прокласти всі нові землі. Так Гуртком треба афішувати все нові, підняті, висловлені ініціативи, і піднімати їх про те, яку користь приносить молоді праця в Гуртку і чому саме українські молоді треба гуртувати.

Добре ведений Гурток Молоді внесе багато свіжого й здорового в життя съєздішнього нашого села. Тому хай не буде південної села, в якому є можливість його оснувати, де б його не було!

Улаштовуйте голосне читання часописів

Приці на політичним успіхом залежанням яблайшіших мас українського селянства — це одне з перших завдань націоналістичного активу по селах. Попилювати націоналістичне дружене слово, викорювати під селянськіх струг вежі пристягнути, розкладати в ворожі українські нащокальні ідеї часописи і книжки, давати відповідні реферати, вести бібліотеки їх, поділити теми і т. д., побудувавши політичних наставників — це значить виконувати те завдання.

На цьому місці звертаємо увагу на один, доки під часів війни вже дуже упізнаний звід у цій роботі. Улаштовуйте голосне читання часописів перед більшою складністю зібрання слухачів чи по читальніх, чи по приватних домах. В кожному селі підніміть підняття такий, що вони би на себе залишили **започаткувати** й постійно організовувати це діло. Кажемо організувати, бо єде тут не просто голосне читання часописів, але єде тепер дуже часто зустрічається по багатьох селах читальні, але про **організоване** — постійне підготовлюване і вміло проводжуване голосне читання часописів, де б завданням того, що читає часопис, в приватності підніміти складність реїв, буде не тільки його переносити, але й обяснювати та розвісти дискусію над прочитаним.

Улаштовуйте голосне читання часописів найбільше в читальніх. С звичай, що земля в селах, широ після обиду сходиться до читальні найбільше людей з північного півдня перенести, або потути по другі читати купити. Цей час треба використати для постійного улаштовування годин голосного читання часописів.

Запам'ятайте, що береться за цю справу:

1. Піднімати однією або декількох найбільш відповідних людей, які вони б на себе залишають вести години голосного читання часописів.
2. Улаштувати в програмі з голосною читальні в краї постійного улаштовування таких голосних читання часописів у читальні та викликати в **столові** землю піднімати, в котрій можна зустрітися в читальні голосне читання часописів.
3. Піднімати землю в читальні буде не найбільше потрібних до цього часописів.

Як вести голосне читання часописів?

Щоб улаштовувати години голосного читання часописів давали бажані реїсі — **якого треба вміло вести**. Той хто бере на себе це завдання має знати кожного членя залізниці залізниці, які приходять в читальню, піднімати землю з книжками, що єз треба буде прочитати на землях, піднімати до потрібних об'ємів та відповідей на єз членів, які захищатимуть свою землю. Шо реїсі беруть не тільки членів, що які залізничні ділі

стануться прихильно, але й усі інші, на те, щоб, перечитуючи опіду з пізнатті, виказати рівночасно хідність такого чи іншого ставлення справи.

В означеній час, коли в читальні зібралися вже окрім слухати голосного читання часописів — той хто має його вести, таки після відчитування статтей, коротко з'ясовує послідовні події останнього тижня. Ось як приступає до відчитування статтей, в яких порушуються найактуальніші справи з нашого внутрішнього чи загорянського життя, а потім до всіх інших. Перед кожною статтею, коротко з'ясовує справу, про яку в ній пишеться, потім голосно в поводі читає її та перериває в тих місцях, де треба дати додаткові пояснення. Прачі-тишини статтю чи кілька, що порушують менш більш подібну справу, отворяє дискусію та дає відповіді на поставлені слухачам запити. Розведення якнайбільш живої дискусії має в улаштовуванні голосного читання часописів дуже велику важливість. Тому завдання лектора: всіми силами змагати до того, щоб якнайбільше слухачів цілком свободно ставили питання та висловлювали свої думки при обговорюванні поурешних справ. Ведений години голосного читання часописів мусить бути живе й захоплювати до частій участі тих, що на них приходять. І якщо воно буде так ведене та відбувається постійно й безупинно кожного тижня, то воно буде тільки оживити життя місцевої читальні але в прямому сенсі усіх.

Голосне читання часописів можна уряджувати не тільки в читальнях. Де читальні немає або неможливим є в них вести таке голосне читання часописів, можна і треба уряджувати їх в кількох приватних хатах, до яких спрошустись очочих до цього сусідів. Головно тепер осінню і зимою, коли майже кожний на селі має вільні вечори, час цей надається найбільше для використовування його для улаштовування голосного читання часописів а то й книжок у приватності більшої скількості слухачів. Коли улаштовується голосне читання якоїсь книжки завжди треба брати книжку цікаву й недовгу. (Напр. „Бій під Крутами”, „Отаман Хмара”, „Вільне Козацтво”, „Холодний Яр” і т. п.) та не перемучувати слухачів надто довгим читанням.

Улаштовуйте голосне читання часописів і книжок!

В кожному селі, в кожній читальні, в кожному Гуртку — повинна бути книжка Ю. ГОРЛІС-ГОРСЬКОГО

„Холодний Яр”

КНИЖКА ГАРНО ВИДАНА. 173 СТОРІНКИ ДРУКУ ВЕЛИКОГО ФОРМАТУ.

ЦІНА 2 ЗОЛОТИХ.

Замовляти чеками П. К. О., на яких обов'язково дописати: „Коопер. Банк „Дністер“ у Львові. Чек, конто 143.961, вкладка 16.981.

Поштові замовлення і грошеві перекази слати на адресу: ЛЬВІВ, Чарнецького 26. Друк. Наук. Т-ва ім. Шевченка, Ю. Лісовському.

Хто збере і пришле гроші на п'ять примірників — шосту книжку одержить, як подарунок від автора. — При замовленні одного примірника долучувати 25 гр. на пересилку. Хто замовить п'ять або й більше примірників, за пересилку не платить. Кольпортерам 20%, книгарям 25% опуст.

Холодний Яр — це одна із найяскравіших сторінок визвольної боротьби в Україні. Мало хто знає закордоном, що після захоплення червоною москальми України, над Дніпром існувала своєрідна „республіка“, яка під національним прапором провадила запеклу боротьбу з окупантами аж до 1922. року. Щі події мало освітлені, бо мало залишилося в живих учасниців тієї боротьби — ще менше видісталося їх за кордон.

ЗАМОВЛЕНІ „ХОЛОДНИЙ ЯР“

ЗГОЛОШУЙТЕСЯ НА КОЛЬПОРТЕРІВ!

Редакція Колегія. Випуск І-во „Терем“, книжка відлік, відповідь. За редакцію відповідає мір. Роман Бульбичев. — З друкарія Наукового Т-ва ім. Шевченка у Львові.

Що читати

КНИЖКИ

«Мусоліні» — подання й чинк вид. «Вістника» (Львів, Чарнецького 26, II) — ціна 1 зол. «Володар» — переклад твору італійського політика Макіявлі з передмовою др. Дм. Донцова. Книгохрібня Вістника ч. 2. Ц. 2 зол. Йозеф Гаррес — вид. «Вістника», ціна 1 зол. Ці книжки повинні бути в кожній бібліотеці, в кожній читальні. Їх мусить мати для своєї праці кожний Самоосвітній Гуртко!

ЖУРНАЛИ

«Вістник» — місячник під ред. др. Дм. Донцова (адреса під «Мусоліні»).

«Студентський Шлях» — місячник (адреса — Львів, Супінського 21).

«Даїбог» — літературний місячник молодих. Адреса: Львів, Корняктів 1 III.

З НОВИХ ВИДАНЬ

ЮНІ ДРУЗІ, ілюстрований журнал для дітей. Входить 15-ого кожного місяця. Ч. 1-ше 15. жовтня 1934. 16 сторін. Ціна 10 грошів. Видас В-во «Українська Реклама». П. К. О. Львів 504.158 з допискою „Юні“. Адреса: Львів, вул. Корняктів 1. II.

ЗМІСТ:

ід Видавництва, Розмова, Жохень, Ліс вісени, Повстанець, Сон Святослава Завойовника, Василько в київській в'язниці, Читачі „Юні Друзік“ святкують роковини в жовтні, Лицар, Діти-герої, Марш, Вчимося рідної мови, Мигуле України, Плаксій, Загадки. Появу цього нового журналу для дітей треба привітати.

Найцінніше в появі цього журналу це те, що прегерний добір оповідань і віршів — дополнений науково-виховною частиною журналу: сторінками «Вчимося рідної мови» і «Минуле України». Така научна частина безумовно потрібна для дополнення в освіті й вихованні дітей того, чого не навчиться в школі. Цей журнал повинен знайтися в кожній українській хаті.

